

JOSEP MANYÉ, ESCRIPTOR I PERIODISTA

Text: MIQUEL DARNÉS / Fotos: RICARD CUGAT

"El país, s'ha de guanyar a pols"

Potser, és l'única persona que té la creu de Sant Jordi i l'Ordre de l'Imperi Britànic. Josep Manyé –també conegut com Jorge Marín–, periodista i escriptor, començà la seva carrera a Londres al 1941. A punt de fer noranta anys, encara fa periodisme.

De tracte exquisit i cultura vastíssima, Josep Manyé és una mina d'història poc explotada. Va conèixer i entrevistar, entre altres, Churchill, De Valera i Orwell, amb qui l'unia una bona amistat. Per un càrrec de consciència dels anglesos –en acabar la segona guerra mundial no van fer res per fer fora Franco– va poder fer periodisme en català davant dels micròfons de la BBC. Les emissions, en ona curta, difonien per a la Península Ibèrica entrevistes amb personatges com ara Pau Casals, Joan Miró, Pablo Picasso... També va participar en la formació de l'Anglo-Catalan Society, amb Josep M. Batista i Roca, Carles Pi i Sunyer i el doctor Trueta i en la retransmissió dels Jocs Florals de la Llengua Catalana per la BBC, l'any 1947. Viatger incansable ha trepitjat la majoria de barcelones del món –n'hi ha unes quinze. En un magnífic llibre, *La Barcelona anglesa i altres reportatges*, explica la descoberta casual de la Barcelona anglesa, a la regió de Cornualla. Per a un enamorat de Barcelona com ell, marxar de la ciutat va ser una decisió difícil.

—*Què us va fer deixar Barcelona en plena guerra civil per anar a Londres com a funcionari de la Generalitat de Catalunya?*

—Bé, és un fet desagradable, vaig tenir una pèrdua familiar. Un oncle meu que era fabricant va ser mort per la gent de la FAI. Allò em va afectar molt. I llavors com que dins del meu departament a la Generalitat hi havia també gent de la CNT i de la FAI vaig pensar que no podria col·laborar amb aquella gent. Per això

vaig dimitir i llavors el conseller em va enviar a Londres per establir relacions comercials. Vam muntar una oficina al centre i vam començar a establir contactes.

—*Per què van matar el vostre oncle?*

—Bé, els bombardeigs per avions alemanys de Barcelona provocaven sempre una reacció bastant

"La BBC es va centralitzar en un edifici de Londres que es diu Bush House i allà hi va haver un moment en què et trobaves De Gaulle a l'ascensor, la reina Guillermina a la cantina... Era un nucli europeu extraordinari."

cruel per part de la FAI, que es volien venjar dels qui creien més o menys simpatitzants amb els feixistes. En un bombardeig nocturn d'aquests, van anar a una casa del carrer de Muntaner i van agafar un veí de cada pis perquè havien dit que des d'allà havien fet senyals lluminosos per orientar els avions. Entre aquests veïns hi havia un oncle meu que va desaparèixer. Jo vaig moure totes les influències que tenia en aquells moments per localitzar-lo i no vaig poder, fins que al cap de tres dies els van trobar tots morts a l'Arrabassada, on normalment afusellaven els condemnats.

—*Passava això, que hi havia gent que feia senyals de llum als avions franquistes?*

—Desgraciadament passava. Ho feia gent més o menys simpatitzant amb el franquisme, que ells creien que havia de guanyar.

—*La feina per al govern català va durar poc.*

—Efectivament. Quan acabà la guerra, la Generalitat va desaparèixer i amb ella l'oficina de Londres. Llavors em vaig quedar sense feina. Per subsistir vaig fer algunes traduccions i donava classes d'espanyol per unes poques lliures l'hora. La meua dona va començar a cosir a casa. Durant un temps, fins que no

vaig entrar a la ràdio, les vam passar bastant magres.

—*Quins són els vostres inicis a la BBC.*

—La ràdio va ser essencial al començament de la segona guerra mundial. Anglaterra va organitzar, bé, la BBC va organitzar unes emissions per Europa. Va crear els Serveis Europeus de la BBC amb seccions destinades a cada país i naturalment quan van crear la destinada a Espanya es van presentar tots els exiliats espanyols i per sort el meu domini de l'anglès i de la cultura general va fer que m'escollissin, amb dos o tres més. Jo tenia potser una característica que en aquell moment era important que era ser periodista, em sentia periodista i per tant... Vaig anar a veure uns avions, els nous Spitfire que no estaven en circulació, que feien proves fora de Londres i quan vaig tornar amb una gravació feta, amb una entrevista, amb el soroll dels motors funcionant —uns motors fabulosos—, vaig arribar a l'estudi i em vaig trobar que l'emissió per a Espanya estava ja en marxa. Vaig escriure el meu informe i el realitzador em digué que si tenia família a Espanya millor era que em busqués un pseudònim perquè la Gestapo els podia molestar. Davant del micròfon i a punt de començar a llegir l'informe vaig haver de buscar un nom. Va ser una tasca difícil. Vaig pensar en les meves inicials J i M i vaig començar: J, Jorge, perquè és el patró d'Anglaterra i de Catalunya: el Marín és una mica més difícil, no sabia pas quin nom posar-me i com que sóc molt afeccionat al mar vaig triar el Marín. Per tant el Jorge Marín m'ha quedat ja per sempre més i tot el que escric en castellà ho faig sempre amb aquest pseudònim i en català escric amb el meu nom.

—*Què en recordeu d'aquella època?*

—Era un ambient summament interessant perquè la BBC es va centralitzar en un edifici de Londres que es diu Bush House i allà hi va haver un moment en què et trobaves el general De Gaulle a l'ascensor, la reina Guillermina d'Holanda a la cantina, etc... Era un nucli europeu extraordinari. Jo mai pagaré prou pel fet d'haver pogut estar-hi. Em va permetre coses com posar en contacte Batista i Roca amb el president Benes de Txecoslovàquia. En Batista i Roca havia anat a Txecoslovàquia a veure el predecessor de Benes per la qüestió dels Minyons de Muntanya, ja que allà tenien una experiència semblant. Per cert, van ser membres dels Minyons els qui durant la segona guerra mundial van ajudar pilots anglesos caiguts en sòl francès a travessar els Pirineus per retornar a Anglaterra des de Catalunya.

—*I així ens ho van pagar.*

—Els anglesos són molt pragmàtics, van veure que els americans venien a Espanya i que feien la guerra

ja comptant amb Franco i que agafarien aquests mercats. Des del punt de vista comercial van veure que no els convenia portar la contrària als americans i van fer aquell canvi de política per contemporitzar amb el franquisme. Això no vol dir que intel·lectualment la majoria fossin molt antifranquistes.

—*I vos vau aprofitar aquesta circumstància.*

—Sí. Després de la victòria aliada, em van oferir una retribució en efectiu molt important i deixar la BBC. Van dir que en aquella situació se'm faria molt difícil poder radiar, etc. Recordo que quan em van fer aquella oferta me'n vaig anar a veure en Batista i Roca. En un cafè de Liverpool Street, vam discutir si me n'anava o no. A mi se'm feia molt costa amunt haver de canviar i en Batista insistia que no me n'anés perquè posarien un castellà i perdriem els contactes que teníem. Llavors se'm va acudir anar a veure el director i li vaig dir que estava disposat a conti-

“Quan va venir Pau Casals a Londres el vaig fer parlar per ràdio, va ser una cosa molt positiva que personalitats de la seva importància defensessin el català com el defensaven. Obria els ulls als anglesos.”

nuar i a no parlar de temes espanyols, sinó que em limitaria a fer una projecció de les coses bones que hi ha a Anglaterra, a les Illes Britàniques i ho va acceptar. Llavors vaig començar a fer reportatges de tota mena, vaig córrer el país de punta a punta, vaig fer trenta mil coses, totes en català. Tinc tots els arxius aquí, des de la primera emissió en català que es va fer fins a l'última. Estan totes arxivades, amb uns altres papers que també hi ha aquí, que aniran naturalment als arxius de Catalunya perquè té un valor històric. No té res a veure la persona en aquest cas, simplement el fet.

—*Suposo que hi hauria queixes per part espanyola?*

—Va provocar una reacció molt estranya perquè es creia que tots els antifeixistes hi havien d'estar d'acord, però gent com Salvador de Madariaga van presentar objec-

cions dient que això estimularia el separatisme aquí, que crearia problemes, que Espanya ja en tenia prou i tot això... Jo vaig aconseguir que es fes. El doctor Trueta va ajudar molt en aquest sentit, tant que li van permetre que la primera emissió en català la fes ell, però li van exigir que la fes en català i en castellà. Jo recordo que estava a l'estudi amb ell i em semblava summament ridícul traduir del català al castellà. Millor dit havia de ser a l'inrevés, però jo vaig proposar fer-la en català primer i després en castellà. Però em va semblar absurd i vaig lluitar després fins que vaig aconseguir que es fes en català solament, català alternant amb euskera i gallec. De manera que un 50% en català i un 25% en les altres llengües. El que va ser interessant també va ser buscar la sintonia i llavors vaig mirar els arxius musicals de la BBC i vaig trobar una peça que el compositor anglès Britten havia fet: ell havia estat corrent per aquí i va fer una

peça que anomenava *Montjuïc* i llavors vaig fer que l'orquestra de la BBC la gravés per fer la sintonia de les emissions en català. Encara tinc els guions aquí, que els puc treure ara o si voleu després.

—*De fet jo em referia a queixes oficials.*

—Evidentment que n'hi van haver. La diplomàcia espanyola no es va empassar mai que la BBC permetés fer unes emissions que aquí estaven prohibides. Que es fes des de Londres el que aquí no es podia. Això no ho podien suportar. Les queixes de l'ambaixador eren constants.

—*En parlàveu de la situació política a Catalunya?*

—Naturalment, jo vaig haver d'anar amb molt de compte de no atacar el franquisme, l'anticatalanisme, etc. Llavors se'm va acudir que a les universitats angleses devien haver-hi molts professors de llengües romàniques que podrien llegir en català. Això va ser la gran troballa, va ser l'èxit de les emissions en català. El fet de fer-les invulnerables a tots els atacs de fora perquè eren anglesos els qui feien indirectament catalanisme, ja que projectaven les virtuts catalanes, per dir-ho així. I em vaig trobar amb gent com per exemple el director del Museu Britànic que podia llegir perfectament en català perquè havia estat amic de Magí Morera, que era un traductor de Shakespeare. Amb en Magí va aprendre un català bastant rudimentari, però català al cap i a la fi, i així ell ho escrivia en anglès jo ho traduïa al català i després ell ho llegia. Va ser el gran èxit de les emissions en català.

—*Però més endavant ja va portar gent del país.*

—A mesura que van passar els anys la cosa es va fer més fàcil. Vaig unir tota aquesta gent que eren pro-Catalunya i això va crear un ambient molt positiu. Quan va venir en Pau Casals a Londres, el vaig enganxar des del primer moment, el vaig fer parlar per ràdio, va ser una cosa molt positiva que personalitats de la seva importància defensessin el català com el

—**Creu que cal subvencionar la premsa en català?**

—**Jo crec que la premsa en català s'ho ha de guanyar. Ha de ser prou atractiva com per competir amb la premsa en castellà.**

Fins ara era un handicap molt gran, perquè la premsa en català sempre necessitava de subvencions. Ara, ja hi haurien d'haver unes publicacions suficientment interessants que captessin lectors. El país, s'ha de guanyar a pols.

—De seguida se'm va reconèixer. En Jordi Pujol em va donar la Creu de Sant Jordi, vaig intervenir en el primer consell assessor de Televisió Espanyola nomenat pel Parlament de Catalunya...

—*I des de la vostra perspectiva de gairebé 60 anys fent periodisme, com veieu el periodisme que es fa avui?*

—El món del periodisme està subjecte a un factor econòmic, no es pot esperar que es faci una publicació que al cap de poc temps s'arruïni perquè no té mitjans suficients. Per tant ha de tenir un atractiu, que faci que es compri, per començar. El fet que hi hagi un diari que es publica en castellà, que no diré el nom, que decideixi fer-ne una versió en català aviat, crec que és molt positiu i a la vegada simptomàtic. Això vol dir que els promotors de la idea, tenen la sensació que explotar el català pot ser fins i tot un negoci, cosa que fins ara no s'havia acudit mai a ningú.

defensaven. Obria els ulls als anglesos que no sabien ben bé de què anava.

Els programes en llengua catalana van continuar durant 10 anys. Després Josep Manyé va continuar a la BBC fent altres tasques, fins a la jubilació. També va ser corresponent a Londres del diari argentí *Clarín* i del mexicà *Excelsior*. Va tornar a Catalunya l'any 1978, després d'haver estat el primer corresponent a Londres de l'*Avui*. Un cop instal·lat a Barcelona ha ocupat diversos càrrecs, tots ells relacionats amb el món del periodisme i la comunicació. També ha guanyat diversos premis de periodisme com ara el Premi Avui i el Premi Gaziel. Darrerament li va ser concedit el Premi a la Trajectòria Albert Viladot. Mentrestant no ha deixat d'escriure a diaris com l'*Avui* i *La Vanguardia*.

—*Vós va ser ben tractat primer a la cort del rei Jordi i després a la de la reina Isabel, us sentiu igual de ben tractat a la "cort" del president Pujol?*

